

with teaching staff is examined in the article; the essential description of the notions «social psychological climate», «psychological climate» is given; and it is defined in what way the certain forms of methodic work contribute to prevention of formation of destructive factors among professional educators, who have big experience in pedagogical activity, on the assumption of action of effect of factors that characterize social psychological climate of teaching staff.

Key words: *Social psychological climate, psychological climate, methodic work, professional educators*

Бакуменко Тетяна Костянтинівна – викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (м. Харків, Україна). E-mail: tanyaaksonova@mail.ru.

Bakumenko Tetiana Kostyantynivna – Lecturer of the Department of Theory and Methodology of Preschool Education, Communal Institution «Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council (Kharkiv, Ukraine). E-mail: tanyaaksonova@mail.ru

УДК 373.3.016:811.111

ЗМІСТ І ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

О. С. Бескорса

Статтю присвячено проблемі формування комунікативно-стратегічної компетентності молодших школярів, що є вимогою чинної програми з іноземної мови. Поняття «стратегічна компетентність» в педагогічній літературі з'явилося лише кілька десятиліть тому і розглядається науковцями як сукупність мовленнєвих дій, заздалегідь спланованих і спрямованих на досягнення поставленої мети. З'ясовано, що до складу комунікативних стратегій входять стратегії планування, стратегії самоконтролю і стратегії компенсування. У статті наголошено, що ці стратегії мають бути цілеспрямовано сформовані через виконання мовленнєвих вправ. Запропонований комплекс вправ сприяє поетапному формуванню комунікативно-стратегічної компетентності молодших школярів.

Ключові слова: *англомовна комунікативна компетентність, молодші школярі, комунікативні стратегії, умовно-комунікативні вправи.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Відповідно до реформування змісту навчання іноземних мов у початковій школі, шкільна іншомовна освіта має переорієнтуватися на комунікативно-діяльнісне, особистісно орієнтоване та культурологічно спрямоване навчання. Головну увагу має бути зосереджено на формуванні комунікативної компетентності, як і в програмі 2012 року, однак її формування на початковому етапі навчання відбувається шляхом копіювання, наслідування дій, заучування нескладних зразків мовлення. Таке запам'ятовування цілих висловів компенсує зрив у спілкуванні і є за трактуванням науковців (С. Роман та ін.) стратегічною (компенсаторною) компетентністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Першими до проблеми формування стратегічної компетентності звернулися зарубіжні вчені М. Кенел і М. Свейн (М. Kanale, М. Swain). Вони зробили спробу визначити комунікативну компетентність як єдність чотирьох компонентів, а саме: граматичного, соціолінгвістичного, дискурсивного та стратегічного. М. Кенел і М. Свейн трактували поняття стратегічної компетентності як оволодіння адекватними засобами підтримання комунікації у разі браку мовних знань та мовленнєвого або життєвого досвіду.

Проблему навчальних стратегій проаналізовано в працях західних педагогів С. Вайнштейн і Р. Майер (С. Weinstein і R. Mayer). Вони стверджували, що навчальні стратегії – це поведінка учнів у навчанні, що впливає на їхній процес пізнання, тобто як учні отримують інформацію, зберігають та відтворюють у необхідних навчальних ситуаціях [6, с. 152].

А. Плігін і В. Тестов приділяли чимало уваги визначенню класифікації загальнонавчальних стратегій.

Сучасні українські методисти вивчають формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх вчителів англійської мови початкової школи (М. Оляр). Л. Ягеніч присвятила своє дисертаційне дослідження формуванню стратегічної компетентності у навчанні одного виду мовленнєвої діяльності – аудіювання.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. З-поміж значної кількості досліджень, присвячених формуванню комунікативної та стратегічної компетентності відсутні праці, в яких висвітлюється питання формування комунікативно-стратегічної компетентності молодших школярів.

Метою статті є визначення змісту та шляхів формування комунікативно-стратегічної компетентності з урахуванням основних змін до програм початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. У пояснювальній записці до оновленої програми з іноземних мов зазначено, що головна мета навчання іноземної мови – формування в учнів комунікативної компетентності, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями учнів [2]. У навчанні іноземної мови формування комунікативної компетентності відбувається у чотирьох видах мовленнєвої діяльності, а саме: читанні, аудіюванні, письмі, говорінні. Однак за програмою 2016 року перевага надається усному мовленню. Так перший семестр першого класу є вступним усним курсом, у 2–4 класах писемне мовлення має займати лише 10% часу уроку. Досягнення головної мети (навчання спілкування) реалізується через виконання учнями мовленнєвих вправ, які відтворюють реальні ситуації спілкування.

Для того, щоб обрати найефективніші шляхи формування комунікативно-стратегічної компетентності, слід конкретизувати поняття «іншомовна стратегія» та визначити її зміст.

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти зазначено, що стратегія – це мовленнєві засоби, які користувач застосовує для активізації вмінь та навичок, для того, щоб задовольнити комунікативні потреби та успішно досягати комунікативні цілі [1, с. 57]. Н. Горяїнова визначає стратегією як мовленнєву поведінку мовця, що базується на використанні сукупності мовленнєвих ходів, заздалегідь спланованих і спрямованих на досягнення поставленої комунікативної цілі. У нашому баченні визначення Н. Горяїнової є найактуальнішим, говорячи про формування іншомовних комунікативних стратегій. Адже до складу комунікативних стратегій входять такі: стратегії планування, стратегії самоконтролю і стратегії компенсування. Стратегії планування – це вміння заздалегідь продукувати зміст та мовленнєві дії для досягнення комунікативних цілей. У такому контексті дефініція «стратегія»

існувала у педагогічній літературі впродовж останніх кількох десятиліть, оскільки важливою умовою навчання школярів є вміння планувати свою навчальну діяльність та визначити її цілі [5, с.15]. Стратегії самоконтролю і самокорекції – це вміння контролювати свою мовленнєву поведінку, долати мовні бар'єри. Стратегії компенсування – оволодіння адекватними засобами підтримання комунікації в разі браку мовних знань та мовленнєвого або життєвого досвіду спілкування [3]. Тому вміння учнів спілкуватися іноземною мовою є неможливим без належного рівня сформованості комунікативно-стратегічної компетентності. Адже почасти виникають ситуації, коли учні засвоїли мовний матеріал (граматичні структури і лексичні одиниці), однак не можуть використовувати їх у власному мовленні. І навпаки, учні, які не засвоїли на належному рівні мовний матеріал, активно беруть участь у процесі спілкування, оперуючи лише незначною кількістю ЛО, а також за рахунок часто вживаних граматичних форм. Усе вище зазначене доводить, що комунікативна компетентність залежить не лише від сформованості лінгвістичної компетентності, тут доречно вжити поняття стратегічної компетентності, яка вимагає планування кроків реалізації мовленнєвого акту, а також використання компенсаторних чинників та продукування лінгвістично та прагматично правильних висловлювань.

Західні вчені розрізняють стратегії розширення мовних та мовленнєвих ресурсів та стратегії досягнення. Такі стратегії можуть бути автономними та неавтономними. Останні звернені до співрозмовника з проханням допомоги. Автономні вимагають від учнів активізації власних ресурсів, які виступають компенсаторними чинниками, а саме:

- 1) парафрази (повторення висловлювання співрозмовника з метою стимулювання переосмислення та уточнення змісту (You say that..?, Did I understand right that..? How to say «сова» in English?). Щоб підтримати розмову та виграти час для роздумів, учні можуть використовувати філлери (від англ. filler – наповнювач, заповнювач);
- 2) апроксимація (вміння спростити фразу, спираючись на знайомі слова або зразок мовлення, таке значення є наближеним до того, що хоче висловити мовець), наприклад, a bird замість an owl, a ship замість a boat тощо;
- 3) нелінгвістичні засоби (міміка, жести, імітація);

4) слова, що входять до потенційного словника учнів, зокрема інтернаціональні, похідні, конвертовані, багатозначні тощо.

Слід також зазначити, що ті зміни, які внесено до програм з іноземної мови, мають на меті спростити навички спілкування за рахунок часто вживаних граматичних структур, зразків мовлення і філлерів. Методисти пропонують систему вправ з метою активізації мовленнєвих дій учнів з новими зразками мовлення на рівні фрази та понад фразової єдності. Це умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні та рецептивно-продуктивні вправи, зокрема діалогі-нонсенси, діалоги одного слова, уникання відповіді, дзюдо, перефразування, прохання про допомогу тощо.

Учені Золтан Дорней і Сара Туррел (Zoltan Dornyei, Sarah Thurrell) виділяють три етапи формування комунікативно-стратегічної компетентності. На першому етапі роботи запропоновано використовувати автентичні аудіо записи, щоб учні мимовільно запам'ятовували ці слова та словосполучення. Їм також надаються вправи з прослуховування діалогів, маючи зорову опору з пропущеними словами-філлерами, які вони мають доповнити. Після того, як учні усвідомили необхідність вживання таких слів-філлерів у власному мовленні, переходять до другого етапу, а саме активного їх використання у власному мовленні. Ефективною вважається побудова діалогів-нонсенсів, де учні парами складають діалоги, кожна репліка якого має одне слово-філлер. До таких реплік можуть іноді додаватися слова назви фруктів, міст, іграшок тощо. Учні пропонують умовний план діалогу, що складається з одного слова. Після опрацювання такого діалогу учні поступово розширюють його, додаючи слова-філлери.

Наприклад:

A: Names?

B: Tom.

C: Dan.

A: Hobbies?

B: Computer games.

C: Sports.

A: Favourite?

C: Football.

Приклад розширеного діалогу зі словами-філлерами:

A: What are your names?

B: My name is Tom.

C: And I'm Dan.

A: What are your hobbies?

B: So, I like Computer games.

C: Well, I like sports.

A: Oh, I see. It's interesting. And what is your favourite sport?

C: Well, actually football.

Метою третього етапу є формування в молодших школярів уміння уникати відповіді, тобто змінити тему розмови, якщо учень не може або не хоче давати відповідь. Уміння ухилитися від відповіді додає учням впевненості, тому що вони можуть керувати своїм комунікативними діями та діями свого співрозмовника. Зазвичай тренування відбувається на прикладі дуже простих реплік. Наприклад, учитель ставить питання: How old are you? Учень має відповісти кількома реченнями, але не дає прямої відповіді на поставлене питання. Oh, it's interesting question. I don't think that it's important. You know that I'm in year four. Спочатку учням можна давати час на підготовку відповіді, але поступово вони мають набувати спонтанного характеру.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Формування комунікативно-стратегічної компетентності молодших школярів є вимогою чинної програми з іноземної мови. Поняття «стратегічна компетентність» в педагогічній літературі з'явилося лише кілька десятиліть тому і розглядається науковцями як сукупність мовленнєвих дій, заздалегідь спланованих і спрямованих на досягнення поставленої мети. У статті наголошено, що ці стратегії мають бути цілеспрямовано сформовані через виконання мовленнєвих вправ. Запропонований комплекс вправ сприяє поетапному формуванню комунікативно-стратегічної компетентності молодших школярів. Перспективною, на наш погляд, є розробка технології формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Навчальна програма з іноземних мов для початкової школи у загальноосвітніх навчальних закладах // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349868962/
3. Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі / С.В. Роман. – К.: Ленвіт, 2005. – 207 с.
4. Терещук Д. Г. Проблема іншомовних мовленнєвих стратегій та їх класифікацій у методиці навчання іноземних мов / Д. Г. Терещук // Вісник

- Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка / гол. ред. Носко М.О. – Чернігів: ЧНПУ, 2011. – Вип. 92 – С. 295-299.
5. Тестов В. Стратегия обучения в современных условиях / В.А. Тестов // Педагогика. 2005. – № 7. – с. 12–18.
 6. Uljens Michael. School Didactics and Learning / Uljens Michael. – East Sussex: Psychology Press, 2005. – 201p.
 7. Zoltan Dornyei, Sarah Thurrell. Strategic Competence and How to Teach it / Zoltan Dornyei, Sarah Thurrell // ELT Journal [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eltj.oxfordjournals.org/content/45/1/16.abstract>

СОДЕРЖАНИЕ И СПОСОБЫ ФОРМИРОВАНИЯ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНО-СТРАТЕГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Е. С. Бескорса

Статья посвящена проблеме формирования коммуникативно-стратегической компетентности младших школьников, что является требованием действующей программы по иностранным языкам. Понятие «стратегическая компетентность» используется в педагогической литературе несколько десятилетий и рассматривается как совокупность речевых действий, заранее спланированных и направленных на достижение поставленной цели. Автор доказывает, что в состав коммуникативных стратегий входят стратегии планирования, стратегии самоконтроля и стратегии компенсации. В статье отмечается, что эти стратегии должны быть целенаправленно сформированы. Предложенный комплекс упражнений способствует поэтапному формированию коммуникативно-стратегической компетентности младших школьников.

Ключевые слова: англоязычная коммуникативная компетентность, младшие школьники, коммуникативные стратегии, условно-коммуникативные упражнения.

CONTENT AND WAYS OF FORMING YOUNG LEARNERS' COMMUNICATIVE AND STRATEGIC COMPETENCE IN ENGLISH

O. S. Beskorsa

The article is devoted to the problem of young learners' communicative-strategic competence that is a demand of current curriculum in foreign languages for years 1–4. The concept «strategic competence» appeared in pedagogical literature some decades ago and is defined as a complex of speech acts, pre-planned and designed to achieve the goal. The author proves that communicative strategies consist of planning strategies, self-control strategies and compensation strategies. It

is noted that these strategies should be specifically formed. The suggested set of exercises promotes gradual formation of young learners' communicative and strategic competence.

Key words: Communicative competence in English, young learners, communicative strategies, part-communicative exercises.

Бескорса Олена Сергіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ, Україна). E-mail: beskorsy@inbox.ru

Beskorsa Olena Serhiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of Primary Education Theory and Practice Department, SHEE «Donbas State Pedagogical University» (Sloviansk, Ukraine). E-mail: beskorsy@inbox.ru

УДК 378:51-37

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ 3D МОДЕЛЮВАННЯ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

І. В. Годорожа, А. В. Стьопкін, Т. В. Турка

У статті висвітлено сучасний стан проблеми використання засобів 3D моделювання на уроках трудового навчання в загальноосвітніх школах. Розглянуто основні переваги та недоліки використання різних систем 3D моделювання у роботі вчителя трудового навчання.

Ключові слова: 3D моделювання, візуалізація, методика трудового навчання.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Ми живемо у той час, коли технічний прогрес набирає неймовірних обертів. На початку ХХ століття більшості відкриттів передували роки або навіть десятиліття наполегливої наукової роботи. В наш час на створення нових технологій, технічні та наукові винаходи витрачається всього кілька років, а то навіть і місяців. Але, не зважаючи на прискорення науково-технічного прогресу, потреби людства лише збільшуються.

Сучасну наукову роботу неможливо уявити без застосування комп'ютерної техніки. Представлення графічних даних на моніторі